

g l a s

slovenske kulturne akcije

L. X. 8 EL VOCERO DE LA CULTURA ESLOVENA 1. 7. 63

BENEŠKI SLOVENCİ

(Ob Trinkovi stoletnici rojstva).

Če česa, je nas Slovencev lahko sram tega, da smo beneške Slovence tako slabo poznali, kot da bi ne bili organski del slovenske narodne skupnosti. Slabo smo jih poznali mi, ki smo rastle še v Avstriji in potem v svobodni Sloveniji pod Jugoslavijo, še manj jih pozna mladina, ki je šla kot otrok v svet, ali pa se je rodila že v tujini. Beneška Slovenija ni bila samo naša pastorka, temveč je sploh poznali nismo. Ni bila samo izgubljena za nas, temveč je sploh več pogrešali nismo. Ni bila od nas —centralne Slovenije— ločena samo z eno mejo po letu 1922, temveč še z ono prej iz leta 1866, ko so se v prvem slovenskem plebiscitu beneški Slovenci z enim samim glasom proti odločili za Italijo. Ostala je za dvema železnima zavesama.

Pa je slavna njena zgodovina, ne samo zato, ker so z njo šli Slovenci najdlje od vseh Slovanov „Za soncem v Italijo“ že v 7. stoletju, ampak je tudi vse odslej ohranila svoje narodne meje skoraj nepremaknjene. Res da je nekaj slovenskih vasi nekoč segalo še onostran Tagliamenta, v glavnem so se ohranili na liniji lombarskega zidu in „ogrske ceste,“ to je v gorah v brdih nad Furlansko ravnino. Čedad je bil meja med Italijo in Slovenijo. Leta 1483 je pisal beneški zgodovinar Marin Sanuto: „et fuera di la porta de Cividat è una aqua chiamata el Rosimian, vale Naxion, la qual, ut dicitur, parte la Italia da la Schiavanja; ergo in fino a la fin de l'Italia son stado.“ (Itinerario.) Če je Dante postavil ob obali meje Italije na Kvarner, jih je na suhem Sanuti v Čedad. To je slavno mesto, ki je bilo v prvih stoletjih našega krščanstva slavna romarska pot, ki je hranila in še hrani tako imenovani „čedadski spomenik“, rokopisni evangelij, ki so ga pripisovali sv. Marku. Vanj so v 9. stoletju zapisali svoja imena taki romarji, kakor sta bila velikomoravska kneza Rastislav, (ki je poklical na Moravsko sveta brata), pa Svetopolk, hrvatska Trpimir in Braslav, bolgarski kralj Boris Mihael, in oba zadnja slovenska kneza Pribina in Kocelj. Vsi ti so sodobniki sv. Apostolov. Tako je po tej strani Čedad, glavno mesto slovenske Beneške Slovenije, tesno povezano z letošnjimi cirilometodijskimi slovesnostmi.

Od tam je prihajal zadnjih osemdeset let tihi glas poeta, slikarja, glasbenika, znanstvenika, modroslovca, bogoslovca in narodnega voditelja msgr. Trinka, ki je bil tako skoraj stoletje živa inkarnacija duše teh beneških Slovencev. Trinkova pesem in delo, pa Bevkov Kaplan Čedermak sta govorila Slovincem o tem delu naroda, ki je izkazoval gotovo našo največjo življenjsko moč. In ob stoletnici Trinkovega rojstva (1863, umrl pa je 1. 1954) bo posvečen peti kulturni večer SKA zgodovini Beneške Slovenije.

td

PETI KULTURNI VEČER SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

bo v soboto dne 6. julija 1963 ob 19 h v dvorani Bullrich.

Zgodovinski odsek.

BENEŠKA SLOVENIJA (zgodovinski oris)

Rudolf Wagner.

OB STOLETNICI IVANA TRINKA ZAMEJSKEGA

Štefan Tonkli.

Prosimo za prostovoljne prispevke.

Ko stopa na Petrov prestol

sv. Oče Pavel VI,

Mu izražamo kot Kristusovemu namestniku na zemlji, v katerega imenu hoče vladati po "resnici, pravici, ljubezni in svobodi za enotnost krščanstva in mir sveta," svojo sinovsko vdanost.

Nekaj primerov beneško slovenske govornice.

1. Nadiško narečje (iz legende o človeku in smrti):

"An polten se otpré na velíka svetlová an nat u téli svetloví je blo púnu púnu tac, so goriéle. Adné su právu goriéle, adné manj, a tu su ble andé za guásnit. Móoš je uprášu: "Ki spomení tuóle?" Smart mu j rékla, de spomení: "Usak človek íma nu luč. Kar luč guásne, človek umrié".

2. Tersko narečje (plesna pesem):

"Botra Marjeta, puójte demuój, ke vášca móža geláva boli".
"Če na a bolí; ku na a bolé. Tinunéna, tinuná".

3. Rezijsko narečje (tri uganke):

Na e na žená, ke na símpre omíva skléde e maj na ne móre omíti ih? (1)

U je dan móoš, ku ma kuó j láu ánu dan zóop, On ma kuó j te zóop, še te mu še óne? (2)

Su dvá brátrí, ke pótin san ko su se storí símpre hódi ju e maj nisu mórlí se vídati? (3)

(1) Je žena, ki vedno pomiva skleda, a jih nikoli ne more pomiti = voda, ki teče v Teru. (2) Je mož, ki ima samo glavo in en zob. Samo ta zob ima, še ta se mu maje = zvon in kembelj. (3) Sta dva brata, ki od rojstva sèm vedno hodita in se nikoli nista mogla videti = oči.

Iz zapiskov Milka Matičetova. (Trinkov Zbornik 1946, Trst).

Pred izidom

Karel Mauser

LJUDJE POD BIČEM

Prvi del tridelnega romana (čez 400 strani).

V tisku

MEDDOBJE šte. 3

— Za tiskovni sklad GLASA so darovali: g. Jože Omahna, Berazategui, 100 pesov; g. Simon Rajer, Morón, 300 pesov; č. g. Albin Avguštin, Boulogne sur Mer, 1.000 pesov; Ing. Rapoš, 10 DMK; Rev. J. Snoj, California, USA, 10 dol.; — Vsem iskrena zahvala!

ČETRTE KULTURNI VEČER SKA

Pod okvirjem Filozofskega odseka je 15. 6. govoril č. g. dr. Pavel Krajnik o „Neresničnih dilemah in resnični borbi za človeka“. Kljub skrajno slabemu vremenu, viharju in dežju, je prišlo še dokajšnje število poslušalcev. Vodil je večer dr. Brumen. Predavatelj je najprej opravičil nekako čuden naslov, vzeti z ozirom na trenje med slovenskimi komunističnimi publicisti v domovini, ki se kažejo v članku Dušana Pirjevca z naslovom „Neresnične dileme“, v katerem napada na straneh „Naše sodobnosti“, glasila starejše komunistične skupine, miselnost mlajših bolj demokratičnih marksistov, uveljavljajočih se v Perspektivah, Obzorjih, itd. (Kermauner, itd.). Ti zadnji sami sebe imenujejo eksistencialiste in Pirjavec jim tudi to očita. Nasproti si tako stojita v domovini dva tokova: stari komunizem in novi marksistični eksistencializem, ki ga Krajnik označi kot ateistični eksistencializem Sartrovega kova.

Krajnikov namen ni bil, polemizirati s temi članki, napadi in odgovori, temveč ta spor mu je dal samo pobudo za filozofsko označbo marksističnega komunizma in marksističnega eksistencializma. Ta dva evropska — in tudi slovenska sodobna tokova — je označeval v njunem razvoju in njunem nasprotju.

Prvemu gre po Marksu in drugih teoretikih — za človeško podvrženost kolektivni morali, človeška osebnost pomeni samo toliko, kolikor služi skupnosti, dočim eksistencialisti poudarjajo individualnost, osebnost, sproščenost, predvsem pa izživljanje spriči nihilističnega vrednotenja življenja. Pri tem zadnjem, ki jih razčlenjuje od Kirkegarda in preko Heidiggerja do Sartra in Marcela, loči ateistični eksistencializem in religioznega. Eksistencializem slovenskega značaja označuje kot ateističnega, hegeljanskega. V zaključnem delu proti obema — kolektivnemu in individualnemu — postavi kot sintezo krščansko pojmovanje vrednosti človeške individualnosti v kolektivni družbi.

Ta zdanji pomeni resnično borbo za človeka, dočim sta mu obe drugi „neresnični dilemi“. S tem je tudi predavanje končal, ne da bi se podrobneje ozrl na začetek. To pa je storila potem debata, ki jo je vodil dr. Brumen in ki je segala predvsem na domače področje načelnega spora med komunisti samimi in skušala predvidevati razvoj tega duhovnega razkola, ki doma sicer niti do odkrite debate — „dialoga“ — ne more priti. td.

obrazi in obzorja

IVAN TRINKO: REZIJANŠČINA

Rezijani govorijo narečje, ki po pravici velja za slovensko narečje, dasi ga nekateri znaki približujejo srbohrvaščini. Posebnost, ki nima podlage ne v omenjenih dveh ne v drugih indoevropskih jezikih, tako imenovana *samoglasniška skladnost* (vokalna harmonija), bi po učenem poljskem jezikoslovcu Bauduinu de Courtenayu vzbujala domnevo, da je bila kdaj v stiku s kakšnim turanskim jezikom, ki pozna to skladnost.

Da se reši vprašanje o izvoru te in drugih nepravilnosti, ne smemo pozabiti, da so južni Slovani (Bolgari, Srbi, Hrvatje in Slovenci) govorili tja do šestega stoletja isti jezik. Tedaj je del tistih Slovanov, ki so po dolinah Drave in Save prodirali proti severozapadu in so kot Slovenci obdržali prvotno ime, začeli siliti v Italijo. Sprva so prihajali v skupnih četah z Obri in Longobardi, pozneje tudi sami; tako so zasedli Julijske Prednje Alpe in Rezijsko. Ko so opustili bojevanje in se ustanovili, so se začeli posvečevati miroljubnim opravilom, posebno pastirstvu. Zaradi prirodnega značaja zasedenih krajev so ostali ločeni med seboj in so izgubili stik z vzhodnimi brati. Rezijani so ostali bolj kot drugi zaprti v svoji dolini.

Pripomniti je treba, da so Rezijani po narečju, običajih in tudi po nekaterih antropoloških znakih precej razlikujejo ne le od nadiških, temveč tudi od terskih Slovencev. To bi lahko vzbujalo domnevo, da so prišli posebej v svoje kraje, morda v družbi s turanskimi ljudstvi, če niso morda že prej živeli skupno z njimi (na pr. s Huni ali z Obri), ali če niso že našli njihovih ostankov v današnjih krajih. Tako bi se pojasnili turanski vplivi v njih narečju. Druge jezikovne posebnosti je lahko razločiti z osamelostjo, v kateri so živeli Rezijani, in z neodvisnim razvojem njih narečja, ki je bil posledica te osamelosti.

Bodi kakor koli, vsekakor moramo biti prepričani, da spadajo Rezijani k Slovincem, ker so samo ti prodrli globoko v alpske doline, po katerih so dosegli celo Tirolsko, in ker ni prav nič verjetno, da bi bil srbskohrvatski živelj pozneje prišel v Rezijsko. Zato je rezijanščina slovensko narečje.

Nekateri so menili, da izhaja iz ruščine, a taka trditev je izmišljotina, ki jo je mogel izreči samo, kdor slovanskih jezikov čisto nič ne pozna.

Posebnosti, ki rezijanščino približujejo srbohrvaščini, so zlasti naslednje: preprosti soglasnik *é* in zloženi *dj* (*dž*), ki ju slovensčina nima; samoglasnik *i* namesto slovenskega *e* za staroslovenski jat; samostalniška končnica *ac* namesto *ec*; raba imperfekta in aorista (preprostega preteklega časa), ki ga je slovensčina pred več stoletji opustila in ga nadomestila z edinim zloženim časom, tvorjenjem s pomožnikom *biti*.

Izključno temu narečju lastna posebnost je razločevanje med jasnimi — *a, e, i, o, u*, — in temnimi samoglasniki — *ö, oe, ü, y*; ti poslednji imajo poseben vpliv na soglasnike, ki se družijo z njimi. Značilen je tudi nosni *e*. Posebni zvok ima *h*, ki je nekako na sredi med slovenskim in češkim *h*.

Zgoraj omenjena samoglasniška skladnost obstoji v dejstvu, da si prevladajoči zlog v besedi prilíči ostale zloge. Tako imamo na pr. besedo *ženà* (žena), ki ima v roditeljskem *ženè*, v da-

— *Trinkov koledar* za beneške Slovence. Leto 1963. Izdali delavci v Belgiji, tisk Budin Gorica. Str. 124. — je naslov koledarčku, ki ga slednje leto izdajajo beneško-slovenski izseljenci v Belgiji, kjer se nahajajo v večjem številu. Pisan je v knjižni slovensčini, pa tudi v rezijanščini, tako da poudarja pomen poduka v domačem rodnem dialektu, pa da Beneške Slovence uvaja v knjižno slovensčino ter jih tako povezuje s središčem. „V lju-

jalniku *žini* itd. s popolno asimilacijo; ali besedo otrok (otrok), ki ima v roditeljskem *otrokà* itd. z delno asimilacijo; ali besedo, v kateri se temni o spremeni v jasni o, ker zahteva roditeljska končnica jasni a, da se tudi samoglasnik zjasni.

Omeniti je treba oba nedoločnika *nistit* (nesti) in *ričit* (reči) s tvorno preteklimi deležniki *noesal, naslà; roekal, reklà* (knjižne oblike: *nesel, nesla; rekel, rekla*).

Še druge, manj važne posebnosti bi se lahko zabeležile, a ni nujno potrebno. Za narečje veljajo v splošnem pravila slovenske slovnice, ki je tu ni mogoče prikazati niti v najbornejšem izvlečku.

Rezijanščina, ki je v stalnem dotiku s furlanščino in italijanščino, si je od teh dveh jezikov izposodila mnogo besed, ki pa so podvržene vsemu pregibanju slovenskega oblikovanja; saj drugače tudi biti ne more, ker so slovenski zakoni docela drugačni. Toda če v oblikoslovju ni utrpela sprememb, je vendar sprejela nekatere posebnosti, ki se tičejo skladnje; na nr. rodnik osebnega zaimka *njegà, nji* (po ital. di lui, di lei) namesto ustreznega slovenskega svojilnika *njegov, njen; rabo* nekaterih članic na italijanski način na pr. (*rumunì od njegà*), v književni slovensčini: govoriti o njem (lat. de eo); predlog za z nedoločnikom namesto slovenske rabe, da bi s tvorno preteklim deležnikom, pr. *za uživat* namesto da bi užival.

MOJE PESMI.

Na tujem nas osamljene je vila
s šepetom tajnim tiho navdihnila.
Kakor čez noč, oh, temne, nevesele
v puščini žalostni smo se spočele.
Samote duh obsopal ni s sijajem,
z ledenim nas je davil ogrljajem.
Da zvezde nam svetlejšje so žarele,
krepkeje, veseleje pač bi pele.
To pomni, brate, krivo nas ne sodi!
Prav motri, úmi nas in zdrav nam bodi.

Uvod v Poezije
iz l. 1897
(Slovenska
knjižnica v
Gorici).

Zadnja posebnost, katere izvor ni znan, je rezijansko štetje za števila 60 in 80. Namesto šestdeset se reče: *trikratdvujsti* (trikrat dvajset); namesto osemdeset *štirkatdvujsti* (štirikrat dvajset). Za vmesna števila se dodajajo števila od 1 do 19 napr.: *trikratdvujseti anu dan* (trikrat dvajseti in eden), *trikratdvujseti anu dva* (trikrat dvajset in dva).

Rezijanščina ima različne inačice po krajih, koder se govori. Razločevati je mogoče tri ali štiri skupine. Da bomo to lažje razumeli, vzemimo katerokoli slovensko besedo, na pr. pes, ki se v Njivi izgovarja pas, v Osejanih pös, pri Sv. Juriju pís in v Stolnici pes.

Rezijanščino je temeljito proučil vseučiliški profesor dr. Baudouin de Courtenay, član nekdanje carske akademije v Petrogradu, ki se je je za svojega dolgega bivanja med Rezijani popolnoma naučil in jo je osvetil s številnimi in važnimi spisi.

Iz knjige *Giovanni Marinelli — Guida della Carnia e del Canal del Ferro, Udine-Tolmezzo 1933. Str. 90-93. Prevod prof. dr. Budala v TRINKOVEM ZBORNIKU, Trst. 1946. 39-41.*

godnic beneškega vse bolj verzifikatorja Podreke; zemljepisne lepote Beneške Slovenije, nekaj zgodovinskih anekdot; posebej pa opis 106 letnega najstarejšega beneškega Slovenca Jožeta Jusiča, ki je lani umrl. Nekaj starih pesmic v narečju, nekaj božičnih in novoletnih terskih običajev ter v rezijanščini pisane zgodbe starega Vodopivca. Prijatelji Beneških Slovencev naj si ga nabavijo, ker s tem podpro slovensko zavest Beneških Slovencev. in one, ki v tujini jih utrditi v zavesti, popraven z vsemi veljavnimi, in da se nam treba sramovati, ker rodila, in zibala, in teri in besedi predninaša nekaj njegovih nekaj podobnih pri-

Po toliko letih suše na koroškem Parnasu je z „revijo mladih mladje“ pogнал žlahten cvet. Že petič gre ta revija v svet in budi upanje ne samo na koroško prebujenje, temveč tudi na požlahtnenje in pomlajenje celotne slovenske zamejske kulturne, zlasti leposlovne delavnosti. *Boro Kostanek* — Flori Lipuš — je tisti mladi človek, ki je vzbudil „mladje“ izpod ledine, zdaj pa je ob njem že cel šop mladih koroških pesnikov in slikarjev, da jih je veselje gledati. Le od kod so se vzeli, bi se človek vprašal. Ali so res le produkt ene same volje enega mladega, razgibanega in z dinamiko poezije napolnjenega človeka? Ali je duh „generacije“ prešinil mladino, da je vzdrhtela in v skupini kipi iz nje sok umetnostnega napetja in se razcveta v popje? Mladje! „Muževna steblika,“ bi rekel Balantič, ki na vseh koncih poganja v brstje. Proza, poezija, slika in dramatika: vse to je področje rodu, ki hoče v koroških razmerah služiti — Lepoti. In to ne morda lepoti kot sredstvu za „omiko naroda,“ za vzdrževanje ga pri življenju, ampak umetnosti najvišje vrste, „brez provincialnih, narodnostnih ali svetovno nazorskih omejitvev“. Hočejo internacionalno, danes moderno umetnost na vseh ustvarjalnih področjih. Novi človek, nov izraz. Zato ni nikjer konvencionalnosti, je vretje novega mošta, ki še ni vino. Pa ima svoj duh. Duh po mladosti, žlahtnosti in tudi po upijanljivi moči. Tako opijanljivo moč diha Kostankova čudovita lirika. Zlasti v dramati. V „dramskem poizkusu *Mrtovo oznanilo*, ki ima prav toliko snovi, da se razvija v menjavanje simbolov, pa toliko poezije, da ostrmiš pred njo, tudi če je ne bi razumel. Občutiš jo. To je psalmistovska poezija, pa Lorcova preprosta lirika, to je grški kor, tragedija iskanja, žrtvovanja, umiranja in smrti. Uživaš poetičnost stavkov, besed, čustvovanja, tudi če ne bi razumeval globoke koroške narodne tragedije, ki ji je v osnovi, občutiš narod, skoraj mrtev, ko ga niti kraljev glas ne prebudi več, ko ga niti ljubezen dveh ne dvigne v luč, ... in ves napor vodi le v smrt pod vlakom, ki nujno ni samomor poedinca, je neizbežna usoda naroda. Poezija je oznaka Kostankovega „dramskega poizkusa“, ki je kot drama komaj melodramski fragment, v resnici pa je lirična himna. Omenjam obširneje to prvo stvar, ker me je najbolj prijela, poleg istega pisatelja prvih pesmi v prozi Ples z ljubico in Godovi vetra. Ostali dve sta že bolj iskani in v simbolistiki tvegani. Detelova „Konec vojne“ je cankarjanska podoba iz sanj, toda manj romantična, bolj groteskna in fantastična, pa manj duhovno prefinjena, je skoraj, da malce prepoceni simbol. V liriki nastopa sedem pesnikov, oglašanih vseh na sodobno tehniko, ki ima eno napako: težko se ti prikaže iz tega lepega žuborenja primer in besed samonikel obraz. s svojo človeško usodo. Merlakove lirične balade te primejo, ker so morda še najbolj stvarne. Miško Maček, Darle Niko, Gus-

PISMO SKA CELOVŠKEMU ŠKOFU

Zadnji čas se je na slovenskem Koroškem dogodilo neprijetno trenje med Cerkvijo in slovenskim ljudstvom zaradi nekkih dekretov generalnega vikarja celovške škofije, ki omejuje podučevanje verouka slovenskim otrokom v slovenščini. Narodni svet koroških Slovencev se je spričlo tega čutil prisiljenega, da se po številnih neuspešnih intervencijah na ordinariatu obrne z zadevo pred svetovno slovensko javnost, proseč od nje pomoči. Da pripomore Slovincem na Koroškem za dosego njihovih človečanskih pravic v Cerkvi, se je SKA priključila njihovim prošnjam in poslala Prezvzišenemu gospodu celovškemu škofu dr. J. Koestnerju naslednje pismo:

Prezvzišeni gospod škof!

Slovenska kulturna akcija, ena najpomembnejših slovenskih kulturnih ustanov v zamejstvu, ki združuje umetnike in znanstvenike z vseh celin z namenom, da v krščanskem smislu ustvarjajo in posredujejo vrednote duha, se z globoko užalostjenostjo obrača na Vas, Prezvzišeni, s svojo prošnjo v zadevi, ki spada sicer v Vašo pristojnost, pa ki vendar le zadeva tudi naše čutenje.

Brali smo o težavah, ki jih imajo v Vaši škofiji slovenski starši pri uveljavljanju svoje narodne pravice, da otrokom dajo poduk verouka v svojem jeziku; izvedeli smo o dogodkih v Doberli vasi, ob katerih je celo svetna oblast kazala več razumevanja za pravične težnje slovenskih ljudi kot Vaš ordinariat. Vemo, da so vse številne intervencije na ordinariatu ostale brez uspeha, kar vse nas nujno vodi v prepričanje, da so gotovo mimo Vaše volje prišle do veljave moči, ki načrtno izvajajo raznarodovalni pritisk na slovensko manjšino na Koroškem v Vaši škofiji.

Naša ustanova si šteje v dolžnost, da Vas, Prezvzišeni, z vso spoštljivostjo opozori na nepravilnost takega ravnanja in na njegove škodljive posledice za uspeh Vaše vzvišene službe med Slovenci. K temu nas je posebej pobudila zadnja okrožnica pokojnega velikega papeža miru in ljubezni med narodi, Janeza XXIII, ki jasno določa, da „vse, kar ovira življenjsko silo in razvoj narodnih manjšin, hudo krši pravičnost“, ter: „Nasprotno pa pravičnost zahteva, da se javna oblast učinkovito zavzema za rast človeških vrednot pri teh manjšinah, posebno njihovega jezika, kulture, tradicije in gospodarskih sredstev in pobud“. Če torej to velja za civilno oblast, gotovo velja še bolj za cerkveno vodstvo, ki mu brez pridržka vedno priznavamo značaj javne oblasti. Po svojem božjem Ustanovitelju ima Cerkev poslanstvo, učiti vse narode. Velika škoda bi bila, če bi metode njenega dela na Koroškem bile v oviro slovenskim vernikom na poti k Njemu, ki je Pot, Resnica in Življenje. Narod, ki živi na Koroškem že poldrugo tisočletje in ki je tam ustoličeval svoje svobodne kneze, mora zdaj prositi milosti, da se mu dovoli poučevati otroke v svojem jeziku, ko bi se vendar Cerkev morala sklanjati k njemu in na njemu primeren način reševati duše, da jih ne zajame brezboštvo, ki grozi od sonarodnjakov z druge strani meje. Zato s zaskrbljenostjo gledamo na dogodke na Koroškem in se bojimo, da naši rojaki tam zaradi neprimernih metod ne bi več gledali na Cerkev kot na „Mater in Učiteljico“ vseh narodov.

Kot kulturni delavci, ki so nam duhovne vrednote več kot materialne dobrine, smo šli v brezdomstvo prav iz ljubezni do religioznega oblikovanja naše narodne duševnosti in iz tega namena gojimo kulturne vrednote v duhu naše krščanske tradicije. Zato se obračamo na Vas, Prezvzišeni, z upanjem, da boste prisluhnili zaskrbljenosti slovenskih duš, ki nihajo med pokorščino in odporom, pa bi rade našle v Vas ljubečega očeta, ki bi jih razumel in z ljubeznijo sprejemal v naročje Cerkve, katera je bila vedno najmočnejša opera slovenskemu narodu v njegovem boju za obstanek, pa tudi navdih njegovemu ustvarjajočemu geniju.

Sprejmite, Prezvzišeni, izraze našega globokega spoštovanja.

SKA

tav Janusch, Niki Van, France Tanjin, Griša Mikuž: vsi mladi pesniki s talentom, samo ne morem prerokovati, kdo izmed njih se bo dvignil v „svojo podobo“. Posebno pa je nas presenetila vrsta likovnih umetnikov (Oman, Bister, Greiner, Arbeitstein, Cej, Popič, in Janusch, med njimi tudi Bukovec iz Buenos Airesa), katerih večina je že preko diletantizma in išče svojo besedo. (Oman). Skupen znak vsem pa je bolj izrazna umetnost, ekspresionizem, kakor pa abstraktnost, preko katere je že ta mladina (ali pa je šele na poti k njej?).

Vsekakor lep uspeh Mladja je v liriki, prozi, drami in liku, da ne imenujem odra, ki ga tudi vzdržuje ta mladina in je že nastopil z dvema predstavama: Kostankovim Mrtvim oznanilom in Smolejevo Antigono. Tako kakor revija, tudi teater hoče zasledovati samo umetnostno vrednoto. — Nisem mislil ocenjevati „mladja“, le omenil sem ga in podčrtal njega pomembnost kot vznik mlade generacije na Koroškem, ki hoče tekmovali — s sodobno internacionalno umetnostjo na vseh poljih. Načelne besede urednikov, pravila „kluba mladje“ in „odra mladje“ so organizacijskega pomena, portreti sotrudnikov in „njih življenjska pot“ že takoj pri prvem začetnem metru umetniške hoje, pa je malo „hochstaplerska“ gesta in ima pač vzgojen pomen. — V celoti je to „mladje“ programskega značaja, nov „almanah“, ki je zopet pokazal — generacijo, kakor so bili svoj čas Vaje ali Mladika l. 1866, pozneje, Na razstanku, tudi Pomladni glasi: izraz nove mladosti, ki je dostikrat ne razumemo, pa hoče najti tudi svoj prostor na soncu in ga bo našla, če bo zvesta svoji lepo obetajoči mladosti in bo ostala pri sili, ki jo zdaj v prvem zagonu kaže v zavidajoči dinamiki. Koroška je pogrnala cvet — Mauser pa je še vedno tisti, ki tam koroško zemljo orje za novo plodnost. td

— V Buenos Airesu se je mudila Gassemanova igralska skupina italijanskega Il teatro popular, ki se je ustavila na svoji svetovni turneji in dala nekaj predstav — modernih in klasičnih — ki so žele veliko publicistiko. V njegovi igralski skupini se je nahajal tudi igralec Andrea Bosich, ki je Slovenec Andrej Božič.

— „Kmečki upori na Slovenskem“ je naslov zgodovnske razprave, ki jo je izdala Državna založba v Ljubljani in jo je napisal univ. prof. dr. Bogo Grafenauer. Pisatelj obravnava te dogodke naše zgodovine s stališča materialistične dialektike, poudarja pa svetovni pomen teh slovenskih uporov, kajti „nikjer drugje v Evropi niso zavzeli kmečki panti tak obseg in bili tako dobro organizirani ter niso bili tako nevarni kakor naši“.

— V Ljubljani je z uspehom razstavljal slikar pater Gabriel Humek, sin znanega sadjarja in pisatelja strokovnih kmetijskih knjig M. Humeka. Študiral je umetnost na akademijah v Zagrebu, Krakovu in Ljubljani. Razstavljal je večinoma pajsaze že v Ljubljani pa tudi v pokrajinskih mestih, tako v Celju, Kostanjevici in drugod. Poleg prof. Staneta Kregarja je drugi duhovnik, ki je vpoštevani v umetniških krogih.